

- Ik leg aan het begin van het jaar (informeel) contact met alle ouders.
- Ik vorm met anderen een supportteam voor het kind en blijf hierin investeren.
- Ik zit met anderen op één lijn (gedragsverwachtingen, grenzen, aanspreken).
- Ik spreek open en transparant met anderen over moeilijkheden die ik ervaar.
- Ik vraag steun aan anderen door concreet aan te geven wat ik nodig heb.
- Ik benut deskundigheid van anderen (ouders, collega's).
- Ik bied collega's steun om in haar/zijn eigen kracht te komen (zoals: naast iemand komen staan).
- Ik geef samen met collega's aanwezigheid vorm (zoals: samen op het plein).
- Ik spreek alle leerlingen aan, ook als ze niet in mijn groep zitten.

- Ik investeer eenzijdig en onvoorwaardelijk in de relatie met elke leerling.
- Ik maak verbinding op ooghoogte.
- Ik benader de leerling met verbindende, aanmoedigende taal.
- Ik intensiveer de gerichtheid op de relatie met de leerling als het 'moeilijk loopt'.
- Ik keur gedrag af, niet de leerling ('je toont druk gedrag' i.p.v. 'je bent druk').
- Ik geef mijn eigen fouten toe.
- Ik nodig leerlingen uit de relatie met anderen te herstellen via een gekozen gebaar of actie.
- Ik ondersteun leerlingen bij herstellen van de relatie met anderen als zij dit moeilijk vinden.

Steun

'Wij staan er samen voor – dat geeft kracht.'

(Herstel van) relatie

'Je doet er onvoorwaardelijk toe voor ons.'

De-escalatie

'Wij kiezen ervoor om kalm te blijven – ook al lukt jou dat niet'

Verzet

'Wij stellen kalm en vastberaden grenzen – niet vanuit macht, maar vanuit verbinding'

Aanwezigheid

Wij zijn en blijven er voor jou, ook al heb jij het moeilijk of hebben wij het moeilijk.

- Ik spreek vanuit een 'wij-gevoel' ('in deze groep luisteren we naar elkaar').
- Ik weersta provocaties door kalm te blijven.
- Ik blijf kalm door bewust een aantal keren rustig adem te halen.
- Ik blijf kalm en ga niet mee in de emotie van het kind.
- Ik blijf kalm door de stilte te laten vallen.
- Ik verlaag mijn spreektempo in uitdagende situaties.
- Ik spreek op kalme, rustige toon in uitdagende situaties.
- Ik blijf kalm door stil te gaan staan of de ruimte even te verlaten.
- Ik stel mijn reactie uit als ik niet kalm kan blijven ('ik kom er op terug') en ik kies zelf het moment waarop dat is.

- Ik heb duidelijke, passende gedragsverwachtingen en spreek deze uit.
- Ik leef gedragsverwachtingen consequent na.
- Ik neem stelling met mijn lichaamstaal/uitstaling en via kort, bondig taalgebruik.
- Ik markeer ongewenst gedrag ('je schreeuwt, dat accepteren we niet. Ik weet zeker dat jij op anders kunt reageren).
- Ik benoem alternatieven bij het gedrag dat ik afkeur ('dit keuren wij niet goed, dit kan wel').
- Ik nodig leerlingen uit om te denken in alternatieven ('Jij slaat, dat accepteren we niet. Wat ga jij anders doen?')
- Ik zet de kracht van stilte in.
- Ik verzet me kalm en vastberaden tegen onacceptabel gedrag.

- Ik verwelkom leerlingen bij binnenkomst.
- Ik heb interesse in en aandacht voor elke leerling.
- Ik bied structuur via routines (zoals: dagplanning, omgangsvormen, rituelen).
- Ik communiceer non-verbaal (zoals: oogcontact, knipoog, gebaar).
- Ik doe, kijk of speel mee.
- Ik zie en hoor wat er gebeurt, omdat ik fysiek aanwezig ben 'tussen de leerlingen'.
- Ik (h)erken emoties ('ik zie dat je boos bent; dat mag ook').
- Ik verwelkom anderen in de groep om ons gezag te legitimeren, ook als het goed gaat.

Verbindend Gezag

IselingeHogeschool

HET KOMPAS

richting bewuster pedagogisch handelen

- Het Kompas is bedoeld voor educatief professional die bewuster willen handelen vanuit Verbindend Gezag¹.
- Verbindend Gezag combineert twee schijnbare uitersten die juist wél verenigbaar zijn!
 - zowel hiërarchische afstand als relationele nabijheid;
 - zowel een liefdevol anker als heldere grenzen stellen;
 - zowel verzet tegen wat onacceptabel is als geloven in mogelijkheden van de ander.
- Verbindend Gezag is op twee manieren verbindend: horizontaal en verticaal³. De horizontale verbinding is tussen gezagsdragers. Gezag draag je niet alleen, maar samen met andere gezagsdragers (van-ik-naar-wij). De verticale verbinding is tussen de professional en het kind. Je bent als verantwoordelijke volwassene een anker voor de leerling. Je biedt houvast, doordat je zélf verankerd bent (zoals: weten waar je voor staat, wat je belangrijk vindt, wat je uitdaagt).
- Verbindend Gezag kent twee attituden¹. Ten eerste: je gaat de strijd met een leerling niet aan om 'te winnen'. Je toont, met behoud van relatie, gezag via kalmte en verzet. En twee, omdat je ervan overtuigd bent dat je geen controle hebt over het gedrag van de ander, ben je gericht op je eigen gedrag als professional.
- Het Kompas is opgebouwd vanuit de vijf pijlers van Verbindend Gezag: 1) aanwezigheid, 2) de-escalatie, 3) (herstel van) relatie, 4) steun en 5) verzet. Deze pijlers staan niet op zichzelf, maar vormen één geheel. De inhoud van de pijlers komt voort uit praktijkervaring, expertkennis en raadpleging van literatuur²³⁴.
- Het Kompas beschrijft concreet, waarneembaar professioneel gedrag op het basisniveau van 'waakzame zorg'⁵: oplettendheid. Er hoeft dus geen sprake te zijn van 'probleemgedrag'. Het Kompas is gericht op het handelen door onderwijsprofessionals in alledaagse situaties.
- Het Kompas is geen recept of een trukendoos. Het handelen van de professional gaat hand-in-hand samen met lichaamstaal, houding en toon die congruent zijn met de genoemde attituden. Het Kompas is wél een hulpmiddel om op koers te blijven door (samen) te reflecteren op Verbindend Gezag. Je kunt het gebruiken als reflectiemiddel, bij collegiale consultatie, tijdens intervisie of om anderen te observeren (bijvoorbeeld om van hen te kunnen leren).
- Het Kompas is ontwikkeld op Iselinge Hogeschool door studenten, leerkrachten, gedragspecialisten en docent-onderzoekers in de werkplaats 'Gezag vanuit Verbinding'.

¹Bom, H. & Wiebenga, E. (2020). Met een passende attitude wordt een interventie pas waardevol. Tijdschrift voor Psychotherapie, 46(4), 276-293.

²Leonard, H. & Dewaele, K. (2020). Van (on)macht naar kracht. Caleidoscoop, 2, 37-47.

³Wiebenga, E. & Faasen, E. (2017). Verbindend gezag in het onderwijs. JSW, 4, 6-9.

⁴Van Nus, W. (2019). Geweldloos verzet tegen probleemgedrag. LBBO Beter begeleiden, 28-32.

⁵Omer, H. (2019). Nieuwe autoriteit/verbindend gezag voor het onderwijs. Pelckmans: Kalmhout.

Verwijzen?

De Boer-Bruggink, M., Van Nus, W. & Wiebenga, E. (2021). Het Kompas – richting bewuster pedagogisch handelen, opgevraagd via www.iselinge.nl/hetkompas